N°. 4. Donderdag 9 April 1903. 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.–**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, M. A. VAN HEEKEREN, **204 Oranje-Nassaustraat**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.**
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.– 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende
wonende te .... *wenscht*
donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....
.... den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Voor den Noodlijdenden Javaan.

Volgens opgave van het comité der dilettantenclub, die in den Haag ten bate van ons fonds eene tooneelvoorstelling heeft gegeven, bracht dien avond netto op de belangrijke som van f 1295.88.

In ons vorig nummer maakten wij melding van hongersnood in Indramajoe en van een tot ons gericht verzoek om den zendeling C. I. Hoekendijk, die zooveel hij kan hulp verleent, geldelijk te steunen.

De *Nieuwe Courant* ontving te dier zake het volgende telegram:

„De resident van Cheribon spreekt ten stelligste de bewering tegen van den zendeling Hoekendijk omtrent hongersnood in Indramajoe".

Lijnrecht tegenover die tegenspraak staat echter een bericht in *De Opwekker*, „orgaan van den Nederlandsch-Indischen Zendingbond" van 1 Maart 1903, dat men ons ter lezing zond en waarvan de inhoud is:

„De heer C. I. Hoekendijk te Indramajoe, heeft aldaar eene tijdelijke kolonie in het leven geroepen, waar hongerlijdende inlanders werk kunnen vinden tegen vergoeding van den kost. De heerschende schaarschte in die afdeeling gaf hem daartoe aanleiding".

Zooals wij reeds hebben medegedeeld, wordt het op de meest nuttige wijze besteden der gelden, die wij inzamelen, aan onze Zuster-Vereeniging „Oost en West" in Nederlandsch-Indië overgelaten. Namens ons Hoofdbestuur werd daarom op het meegedeelde uit Indramajoe en op de later hier ontvangen berichten, de aandacht gevestigd van het Bestuur der Vereeniging in Ned.-Indië.

Mededeelingen.

I. Van het Dagelijksch Bestuur:

Nu door den ongeregelden loop der treinen **de Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging**, die op 6 *April* te *Arnhem* zou worden gehouden, niet heeft kunnen plaats hebben, wordt **die Vergadering** thans door ons uitgeschreven op:

Maandag den 20 April a. s.

Ook nu weder des n. m. ten **2 ure** in de directiekamer van het **Logegebouw** in de *Rijnstraat* te **Arnhem**.

De **Agenda** is dezelfde gebleven en op nieuw wordt er met nadruk de aandacht op gevestigd, *vooral van de Arnhemsche en Nijmeegsche leden*, dat die vergadering ook *toegankelijk is voor alle donateurs en leden*, en dat deze het recht hebben om aan de besprekingen deel te nemen.

Op denzelfden dag en in hetzelfde locaal v. m. om 11¼ ure **Hoofdbestuursvergadering** ter voorbereiding van alles, wat in de Algemeene Vergadering zal worden behandeld.

Tot aanvulling der in ons vorig nummer gegeven lijst der namen van de **Candidaten** voor de verkiezing van het **Hoofdbestuur** volgt hier nog een suppletoire opgave:

VOOR 'S GRAVENHAGE:
Mevr. E. Kunst-Heynneman.

VOOR AMSTERDAM:
Mr. N. P. van den Berg, *president der Ned. bank.*
B. M. H. Heuveldop, *oud-pres. der Oost-Indische Rekenkamer.*
Mevr. Vriese-Schiff.

VOOR ARNHEM:
Mevr. Feikema-Meter.
L. A. H. Lamie, *gep. kapitein ter zee.*
Dr. W. Meyeringh.

VOOR APELDOORN:
Mej. P. Gericke.

VOOR BREDA:
Mej. J. H. Frantzmann.
Dr. Th. J. J. Gori, *oogarts.*

VOOR NIJMEGEN:
Mr. J. C. van Harencarspel.

VOOR ROTTERDAM:
Mej. J. van der Schuyt.

VOOR UTRECHT:
Mevr. B. Eykman—v. d. Kemp.
Dr. J. P. van der Stok.

In de lijst der in het vorig nummer opgegeven nieuwe leden, in de maand Maart toegetreden, is eene fout:

De heer *F. C. van den Arend* werd opgegeven als *lid* met f 1.50 contributie. Dit moet zijn *donateur* met f 5.–.

II. Van de Afdeeling Utrecht en omstreken:

A. Ondergeteekenden maken bekend dat zij zich beschikbaar stellen *tot het geven van inlichtingen betreffende het plaatsen van kinderen* uit Oost- en West-Indië, die men voor opvoeding en onderwijs naar *Utrecht* wil zenden.

Mevr. J. E. van Oeveren van Schaik,
Predikheerenkerkhof 14bis.
D. F. Romein Secr.-penm.
Wm. Barentstraat 20bis.

NB. Spreekuur bij voorkeur van 11—12 v.m. Uitgez. Zon- en feestdagen.

B. Voor de leden is ter lezing aangeschaft: „Reisgids „voor Nederlandsch-Indië, samengesteld op uitnoodiging „der Koninkl. Pakketvaart-Maatschappij, door Dr. J. „F. van Bemmelen en G. B. Hooijer, herzien door „Otto Knaap."

(Beleefde verwijzing naar no. 8 van het Kol. Weekblad 2e jaarg.)

Het Bestuur.

III. Van het Hoofdbestuur:

Ter verspreiding ontvingen wij van het Ministerie van Koloniën het in boekvorm gedrukte deel van het Koloniaal Verslag over 1902, dat handelt over: *Landbouw, Boschwezen, Veeteelt, Mijnwezen, Handel en Nijverheid.*

Enkele exemplaren hiervan zijn nog beschikbaar en kunnen door belangstellenden, op mondelinge of schriftelijke aanvrage, bij ons bureau Heerengracht 4, worden verkregen.

Moederland en Koloniën.

Op den eersten April jl. hield de in hoofde genoemde Vereeniging eene derde vergadering, tot behandeling van haar concept-koloniaal program.

Bij de oproeping had het Bestuur tot de leden een verwijt gericht over de magere opkomst bij de twee vorige, maar veel had dit niet uitgewerkt, want wij telden met inbegrip van het bestuur en van de programcommissie 32 stemuitbrengers.

En toch waren er onder de punten, die in behandeling kwamen, enkele van het grootste gewicht voor Oost-Indië; wij noemen slechts de houding der Regeering tegenover de christelijke zending en de verbeterde rechtspraak en rechtsbedeeling, zoowel in het algemeen, als in het bijzonder voor de inlanders.

Geheel zijn wij het eens met Mr. van Deventer, de rapporteur der programcommissie, dat de spoed, waarmee het program nu nog bij het eind van het winterseizoen in enkele zittingen moet worden behandeld, een beletsel is om op sommige vraagstukken zoo diep in te gaan, als ze dit door hunnen aard verdienen en wegens hun groot gewicht eigenlijk vorderen. En niet minder jammer is het, dat van het betrekkelijk groot ledental van M. en K. nog geen derde opkomt.

Want het geldt hier een politiek program, dat Moederland en Koloniën, als kiesvereeniging, aan hare kandidaten zal moeten voorleggen, zoodra men er toe overgaat om zich met de Kamerverkiezingen te bemoeien, dat toch immers het hoofddoel der vereeniging is. Reeds sedert bijna drie jaren hebben wij te vergeefs uitgezien naar het moment, dat zij zou trachten met Oost- of West-Indië goed bekende, bekwame, en ten volle betrouwbare mannen in de Tweede Kamer te brengen; wel lazen wij op het convocatiebiljet, dat men de verdienste had van het eerst de publieke aandacht te hebben gevestigd op den ingenieur, die kort geleden als lid van den Haagschen gemeenteraad werd gekozen, doch daargelaten, dat M. en K. nog nimmer met een eigen kandidaat optrad, hebben wij van haar bestaan niets gemerkt, toen b.v. van Deventer kandidaat in een der districten van Amsterdam was gesteld en haar voorzitter van der Kemp in het tweede kiesdistrict van den Haag.

Men heeft echter wellicht willen wachten tot het politiek program er zijn zou en dit is voor ons eene reden te meer om het te betreuren, dat niet met grooter zekerheid zal kunnen worden gezegd, dat dit program de gevoelens uitdrukt van de meerderheid der leden.

Bedoelen wij door het voorafgaande kritiek uit te oefenen op hetgeen door de bestuurders van M. en K. gedaan is en gedaan wordt? Dit is volstrekt niet het geval, want wij weten uit eigen ondervinding, hoe moeielijk het is voor hen, die iets goed willen, om hun doel te bereiken en ons verwijt geldt dus meer bepaald de leden der Vereeniging die tehuis blijven en het nog veel grooter getal mannen en vrouwen, die wel het belang van Indië kennen om in onze Tweede Kamer vertegenwoordigd te zijn, maar zich toch niet bij «Moederland en Koloniën» of bij «Oost en West» hebben aangesloten. Want al zijn wij geen kiesvereeniging en al heeft juist die onze Vereeniging belet, om in der tijd met de O. Indische kiesvereeniging samen te gaan, zooals haar werd voorgesteld, toch oefent onze arbeid om Indië bij het volk bekend te maken en er belangstelling voor te winnen, invloed uit op de stemming. Het is dan ook, niet zoozeer opmerkelijk, maar o. i. vrij natuurlijk, dat zeer veel leden van M. en K. ook onze leden zijn; praktisch is eigenlijk bereikt, wat men bij de ontbinding der O. I. kiesvereeniging bedoelde.

Er heerscht volledige overeenstemming van arbeid bij deze twee koloniale vereenigingen en eerst dan zal de scheiding van werk beginnen — zij het dan ook alleen in dit opzicht — wanneer M. en K. het feitelijke kieswerk zal gaan ter hand nemen.

Na deze korte uiteenzetting van ons standpunt, komen wij terug op de vergadering van 1 April.

Bij den aanvang der zitting, wees Mr. van Deventer eene bijzondere hulde, die hem werd gebracht als strijder voor Oost-Indië's finantiëele onafhankelijkheid en voor de belangen van den Inlander, onder dankbetuiging van de hand. Hij ontraadde het op nieuw aannemen eener motie, waarin teleurstelling werd uitgesproken over den uitslag van het jongste koloniale debat in de Tweede Kamer, want door het aannemen van het eerste deel van haar program had M. en K. immers reeds kleur bekend en al werd nu nog niet dadelijk verkregen, wat men voor de wederopkomst van Java speciaal, noodzakelijk en urgent acht, hetgeen gesproken was, ook door den Minister van Koloniën, gaf hoop voor de naaste toekomst.

Na zijn advies werd eene voorgestelde motie ingetrokken en kwam aan de orde afd. III van het program: «Godsdienst» bestaande uit de volgende punten:

1. Eerbiediging van elke overtuiging, die niet indruischt tegen de beginselen, waarop een rechtvaardig en ordelijk bestuur behoort te berusten.
2. Steun der Christelijke zending overal, waar zij werkzaam zijn kan zonder onverdraagzaamheid aan te kweeken of politieke verwikkelingen te veroorzaken.
3. Afbakening, zoo mogelijk, van het zendingsgebied tusschen verschillende gezindten.
4. Een onderzoek naar den rechtstoestand der inlanders in streken, waar het Christendom op eenigszins ruime schaal verbreid is, met het doel om, waar dit wenschelijk blijkt, den rechtstoestand der inlandsche Christenen in overeenstemming te brengen met hun zedelijke begrippen en maatschappelijke behoeften.

Nadat punt 1 zonder tegenspraak werd aangenomen, ontstond er over punt 2 een hoogst belangrijk debat en het was juist hier, dat de heer v. D. 't betreurde, dat er te weinig tijd was om de quaestie grondig te behandelen.

Er waren tegenstanders van de *Christelijke Zending*, omdat ze *Christelijk* is en omdat aan de ontwikkeling van den O. Indischen inlander door eene leekenmissie, hem geheel vrij latende in de keuze van den godsdienst, dien hij voor de beste houdt, verre de voorkeur werd gegeven. Zij waren van meening, dat eene op godsdienstig gebied neutrale vereeniging dit punt 2 in haar program niet kon opnemen en stelden voor om punt 2 door een ander te vervangen, waaruit de neutraliteit duidelijk zou blijken.

De meening, dat punt 2 in strijd was met de neutraliteit, werd ook door den voorzitter der Vereeniging gedeeld; hij deed het voorstel om dit punt in het program te schrappen, hetgeen in de vergadering ondersteuning vond.

Van de programcommissie waren bijna alle leden aan 't woord, om ieder, naar zijn gevoelen, uit te leggen, waarom zij het verleenen van «steun aan de Christelijke Zending» best te verdedigen achtten, maar het was vooral de rapporteur der commissie, die met kracht tegen het voorstel van den voorzitter te velde trok. Uit tal van, ook door neutralen, geschreven of gesproken woorden, toonde hij aan, hoe, vooral in de laatste tijden, de zending veel goeds stichtte, zoowel de protestantsche als de katholieke, waarbij ook op de arbeidskoloniën van mej Jansz te Pangoengsen en van v. Emmerik te Warak gewezen werd.

Hebben wij goed gehoord, dan zei Mr. v. D., dat uit den aard der zaak, wij Europeanen, wanneer wij beschaving en vooruitgang trachten te brengen in andere landen, dit bij voorkeur doen gepaard gaan aan de kerstening, omdat wij de overtuiging hebben, dat de christelijke geloofsvorm de beste is om tot ontwikkeling en welvaart te geraken. Ook werd door hem aangevoerd, dat door het Christen worden, de inlanders meer innig verbonden raken met den overheerscher, hetgeen de kansen van ons blijvend gezag zou vergrooten, maar de Voorzitter wees hem op hetgeen de geschiedenis in Zuid-Amerika in dit opzicht aantoont, wat de vroegere bezittingen van Spanje betreft.

Met 21 tegen 12 stemmen werd uitgemaakt, dat het door de commissie ontworpen, punt 2, in 't Koloniaal-program van M. en K. moest worden opgenomen.

Bij de behandeling van punt 3 werd uit de vergadering de vraag gedaan: of men hier alleen aan Christen-zendingen moest denken, dan wel of er in O. Indië ook voor andere missies plaats moest zijn, zooals dit immers uit het als grondslag dienende punt 1 van het hoofdstuk *Godsdienst* zou moeten voortvloeien?

De p. c. verklaarde, bij de samenstelling alleen aan de somwijlen tegenover elkander staande zendingen van katholieken en protestanten te hebben gedacht, doch erkende, dat het ook voor mahomedaansche of andere zendingen zou moeten gelden. In dien geest begrepen, werd punt 3 aangenomen.

Tegen punt 4 werden geen bedenkingen gemaakt, na de toelichting, dat het hier niet gold bevoorrechting van christen-inlanders, doch eenvoudig het hen gelijk brengen met hunne mahomadaansche landgenooten, wier rechtstoestand met hunne godsdienstige begrippen en hunne levensbehoeften verband houdt.

Wij hebben persoonlijk in de vergadering het voorstel van den voorzitter gesteund en daarbij gepoogd om ook art. 3 te doen verdwijnen. Voor ons had men in het Beginselprogram eener neutrale kiesvereeniging onder het hoofd „Godsdienst" zich tot het alles zeggende punt 1 moeten bepalen, omdat de ondervinding ons heeft geleerd, dat gedetailleerde programma's, die in den regel slechts met voorbehoud worden onderschreven, in de praktijk niet bindend zijn en daardoor hunne beteekenis verliezen.

Wij vinden het, hoezeer wij ook met het zendingswerk zijn ingenomen, eene fout, dat in het program voorkeur wordt betuigd voor de christen-zending tegenover de leeken-zending, die in de vergadering door den heer Verstijnen werd voorgestaan. Maar die fout is gelukkig best weg te nemen, door b. v. in het program nog een afzonderlijk punt «Maatschappelijk werk» te doen opnemen en dit dan te doen luiden als volgt:

Behalve aan de christelijke zendingen zal ook steun worden verleend aan ieder ander degelijk maatschappelijk werk, dat zonder onverdraagzaamheid aan te kweeken of politieke verwikkeling te veroorzaken, de ontwikkeling, zoowel op zedelijk als op materieel gebied, van de Oost-Indische bevolking ten doel heeft.

Men kan hier tegen aanvoeren, dat dit beginsel, ook zonder dat het in 't program van M. en K., voorkomt, wel door iedere verstandige Regeering zal worden gevolgd, maar die bedenking geldt tegen veel, wat in 't program staat, b. v. tegen bijna alles van 't geen onder afdeeling IV Openbare gezondheidszorg voorschrijft:

1. Krachtige voorzorgen ten bate der algemeene gezondheid.
2. Uitbreiding van de gelegenheid tot vorming van genees- en verloskundigen van beproefde bekwaamheid.
3. Bestrijding van besmettelijke ziekten.

Die drie punten werden dan ook grif onderschreven.

De bespreking van afdeeling V **Justitie** liep over de volgende onderdeelen:

1. Erkenning van het recht tot vereenigen en vergaderen, met wettelijke regeling, zoo noodig beperking, van dat recht, in het belang der openbare orde.

2. Vrijheid van drukpers, behoudens ieders verantwoordelijkheid voor de wet.

3. Goed, goedkoop en snel recht voor alle ingezetenen.

4. De inlandsche bevolking blijve zooveel mogelijk onderworpen aan haar eigen rechtsinstellingen; de rechtsbedeeling over haar worde verbeterd door vakopleiding der inlandsche rechterlijke ambtenaren.

5. Buiten het geval der bepaalde noodzakelijkheid, worde geen preventieve hechtenis toegepast; haar duur worde, zooveel als mogelijk is, verkort.

6. Verbetering der politie tot verzekering der veiligheid van personen en goederen.

7. Verbod van het gebruik van dwangarbeiders op expeditiën, anders dan met toestemming der betrokken veroordeelden.

Duidelijk bleek, voor zooverre dit nog noodig was, dat het bij de tegenwoordige regeling der rechtspraak, met de kans op goed en snel recht, voor den inlander in de meeste gewesten nog slecht is gesteld.

De oud-resident Monod de Froideville hing daarvan, wat Palembang betreft, zulk een treurig tafereel op, dat een amendement tot verbetering der contrôle over de inlandsche rechtpleging door de vergadering aangenomen werd.

Bij punt 7 werd door den heer P. J. van Houten voorgesteld om, ook het eveneens soms gevaarlijk mijnwerk, door dwangarbeiders niet anders dan met hun toestemming te doen verrichten Het heeft ons leed gedaan, dat dit amendement door de program commissie bestreden, niet werd aangenomen. Wat toch is het geval?

In den oorlog zijn de dwangarbeiders, wanneer ze alleen als dragers worden gebruikt, slechts bij uitzondering in direct levensgevaar en dat ze dit ook zijn bij mijnwerk, is niet tegen te spreken. Bijna iedere week kan men in de dagbladen het bericht lezen van ontploffingen of 't instorten van mijngalerijen, waarbij tal van slachtoffers vallen.

Buitengewoon levensgevaar is dus, zoowel aan den eenen, als den anderen arbeid verbonden.

En nu is het volkomen juist, dat na vorming van een transportrein-korps, de dwangarbeiders bij de gewone militaire expeditiën best kunnen gemist worden, maar de goede organisatie van dit transportkorps zal niet zoo heel gemakkelijk zijn en kostbaar blijken, zoodat het te vermoeden is, dat dit nog wel een tijd lang op zich zal laten wachten. Bij den mijnarbeid is het vervangen der dwangarbeiders door vrijwillige werkkrachten echter niets anders, dan eene quaestie van geld hetgeen ze, trouwens nog in grooter mate, zijn zal, bij het vormen van een uit vrijwilligers bestaand transportkorps bij expeditiën.

Neemt men nu als beginsel aan, dat het strijdt met de moraliteit om den veroordeelde, zonder zijn vergunning, aan levensgevaar bloot te stellen, dan is er veel meer kans, dat dit beginsel spoedige toepassing vindt bij den mijnarbeid, dan bij het militair-transportwezen.

Goed voorbeeld doet goed volgen, zegt het spreekwoord en hoofdzakelijk om kans te hebben op praktisch gevolg, dat toch bij het te kennen geven van beginselen een eerste wensch moet zijn, hadden wij daarom gewild, dat de door v. H. voorgestelde aanvulling aangenomen ware geworden.

Misschien zal men vragen, waartoe hier dit napleiten dient.

Ons antwoord hierop is, dat wij durven hopen, dat hetgeen wij schrijven ook onder de oogen komt van hen, die op den gang van zaken in Indië invloed kunnen uitoefenen en zij uit ons betoog misschien de overtuiging putten, dat de exploitatie der Ombilien-kolenvelden, met behulp van den arbeid van daartoe gecommandeerde dwangarbeiders strijdt met de opvattingen van den tegenwoordigen tijd. Wanneer het dan uit de berekeningen blijkt, dat de onderneming loonend blijft, ook zonder gedwongen arbeid, dan is er alle reden om te hopen, dat men van dit middel geen gebruik meer zal maken. Er blijven nog genoeg groote werken uit te voeren, waarbij, onder even goede tucht en contrôle, de arbeidskracht der gevangenen, ten bate van het Rijk kan worden benut.

In punt 7 werd nog een zeer doelmatige wijziging gebracht. In plaats van de woorden «het gebruik» komt te staan «de indeeling». De dwangarbeider, die zich verbindt om als drager mee te gaan bij eene militaire expeditie moet dit doen voor den ganschen duur der expeditie en op dien voet er bij worden «ingedeeld».

Nadat afdeeling V was afgehandeld, werd de vergadering gesloten en meegedeeld, dat op 22 April a s., de bespreking van het Beginselprogram zou worden voortgezet.

Wij hebben ditmaal van het verslag der vergadering van *M.* en *K.* een hoofdartikel gemaakt, in de eerste plaats om het groote belang, dat onzes inziens vastzit aan de opvatting der punten 2 en 3 van afdeeling III (*Godsdienst*) en tweedens, omdat wij zooveel als dit ons mogelijk is, de aandacht hebben willen vestigen op den ernstigen arbeid onzer medewerkster.

Indische Kunstnijverheid.

Er zijn er, zelfs onder onze leden en lezers, nog verscheidenen, die twijfelen aan het groote nut, dat de 5e commissie onzer Vereeniging stichten kan door hare pogingen tot bevordering en verheffing der Kunstnijverheid in Oost- en West-Indië en het is om dezen te bekeeren, dat wij telkens zullen aanhalen, wat hieromtrent in andere bladen wordt gezegd. Ditmaal kwamen ter onzer kennis een paar alineas uit de „Brieven uit het Oosten" van **Abdoel** in het *Dagblad van Z.-H. en 's Gravenhage* van 30 Maart jl.; wij laten ze hieronder volgen:

„In de eerste plaats hulde aan het bestuur van die vereeniging voor zijn zoo sympathiek streven. Het was werkelijk een goed idee, om met het openen van die permanente-verkoop-tentoonstelling niet te wachten tot het daarvoor van de Regeering gehuurde gebouw voor het beoogde doel zou zijn ingericht, maar om reeds nu, in een klein lokaal, een en ander bijeen te brengen en daarmede den Inlandschen werkman te toonen, dat het de vereeniging ernst is met haar pogen om hem gelegenheid te geven zijn producten aan de markt te brengen en om bij het Europeesche publiek wat meer belangstelling op te wekken voor het mooie, dat hier in dit land vervaardigd wordt.

In bijna alles, wat ik bij mijn bezoek aan de tentoonstelling bewonderde, is een zuiver gevoel voor lijn en kleur kenbaar, getuigende van werkelijk goeden smaak, doch dikwijls ook van gebrek aan leiding en ontwikkeling. En het viel mij toen weer voor de zooveelste maal op, hoe, niettegenstaande dat al die voorwerpen toch van zoo'n diepen eenvoud en fijnen smaak getuigen, men bij de inlanders zoo algemeen een zucht naar bombast en kleurgeschreeuw aantreft.

Ook in dit opzicht kan „Oost en West" zoo heel veel goed doen. Wanneer toch de inlandsche kunstenaar overtuigd is, dat zijn werken beloond wordt, dan zal hij zich steeds meer op het maken van verschillende voorwerpen gaan toeleggen, langzamerhand zal er dan een klasse van ernstige werklieden ontstaan, die door hun aantal en werk een goeden invloed op den kunstzin hunner omgeving zullen uitoefenen. En de nu nog sluimerende, artistieke aanleg zal worden opgeroepen uit zijn slaap en eenvoudige, maar werkelijk mooie producten uit dit land zullen het Europeesche prulwerk van pasar en jaarmarkt verdrijven."

Wij laten de opmerking van **Abdoel** over zucht tot bombast en kleurgeschreeuw bij den inlander geheel voor zijne rekening. Op ons heeft het altijd den indruk gemaakt, dat de gebreken, die hij ten rechte aanwijst, een gevolg zijn van vreemden invloed en dat de oorspronkelijke Indische Kunst uitmunt door eenvoudige, maar schoone lijnen en fraaie, goed geschakeerde kleuren. Dit neemt niet weg, dat wij volkomen met A. instemmen, waar hij leiding noodig acht, ook om de helaas! nog veld winnende verbastering terug te dringen en langzamerhand te doen verdwijnen.

Gelukkig beginnen ook hier in Europa meer en meer de oogen open te gaan voor het schoone der onvervalschte Indonesische versieringskunst en voelen de zieners behoefte hunne bevindingen kenbaar te maken aan de menigte, getuige het onderstaande:

Indisch Vlechtwerk.

Uittreksel uit de voordracht gehouden in de Afdeeling Breda onzer Vereeniging op 26 April 1903 door Mejuffr. Theo van Schermbeek.

In den Oost-Indischen archipel bestaat een levende volkskunst.

Smederij, wapens versieren, graveeren in bamboe, houtsnijden, dat is mannenwerk, maar het vervaardigen en versieren van kleeding en huisraad behoort tot het gebied der vrouw en omvat het vlechten, het weven, het batikken, het verven, het borduren en kantmaken, het pottenbakken, dus vooral de textiele kunsten. Het vlechtwerk is de oudste van deze handwerken en onmisbaar in eene Indische huishouding, omdat bijna alle huisraad van vlechtwerk vervaardigd wordt.

In een deel van Benkoelen b.v. in de Pasemah-Oeloe Manna, stelt men zeer veel prijs op eene goede vlechtster als huisvrouw.

Ook de Dajaks hechten bijzondere waarde aan het goed leeren vlechten en gebruiken daartoe toovermiddelen »Karohaï-mandjawet«, die bestaan uit verschillende gras- en bladersoorten, welke na te zijn gekauwd, op de hoofden of de vingertjes der meisjes worden gesmeerd. Prof. Hein maakt speciaal melding van het Dajaksch eenkleurig vlechtwerk in eene redevoering gehouden voor Duitsche teekenonderwijzers.

Van bijzondere waarde voor den arbeid zijn de kwaliteit en de voorbereiding der grondstof, waarvan het vlechtwerk vervaardigd wordt en hiervoor zullen we geheel volgen, het werkje van den Heer J. A. Loebèr Jr. getiteld: »Het Vlechtwerk in den Indischen archipel.«

Het vlechtwerk kan zijn dicht en open, een- en meerkleurig.

Het horizontale vlechtwerk is het meest eenvoudige en wordt veelal als voering gebruikt. Het vlechtwerk in diagonale richting is het meest gebruikelijke. Open vlechtwerk en gilawerk zijn de moeilijkst te vervaardigen technieken.

Zit- en slaapmatten zijn waarschijnlijk de eerste voortbrengselen van vlechtkunst en daaruit ontstonden geleidelijk de manden om den voorraad naar huis te halen en de hoeden, die als zon- en regenschermen dienst doen, eerst daarna andere voorwerpen.

Hoeden en manden zijn bijna altijd van een grovere voering voorzien.

Om het ornament duidelijker te doen uitkomen, gebruikt men gekleurd materiaal. Voor de kleuren en kleurstoffen zie men het werkje van Loebèr (bl. 26 e. v.).

De verschillende wijze om gekleurd vlechtwerk te verkrijgen zijn:

1°. het gebruik van verschillende gekleurde schering en inslag.

2°. het supplementair invlechten van gekleurde draden.

3°. het doorvlechten van een werk bestaande uit breede strooken met smallere, anders gekleurde strooken.

4°. het later kleuren van een afgewerkt vlechtsel uit gladde en ruwe bamboereepen met het aftreksel van den oebabast, zoodat de ruwe reepen bruin worden en de gladde die de kleurstof niet aannemen, de natuurkleur behouden.

5°. het werken met partiëel gekleurde draden, zooals dat in het weven met geïkatte draden gebeurd.

6°. het beschilderen van vlechtwerk met olieverf, wat de Javaantjes, helaas, van de Hollanders afkeken, nu juist niet tot verbetering of verfraaiing van hun werk.

Bij vlechtwerk moet de versiering, wil ze bijzonder goed zijn, zooals bij alle nijverheidskunst, zijn ontstaan danken aan de gebruikte techniek. Dit gebeurt het meest bij gebruik van gekleurd materiaal, omdat daarbij een onevenwichtige kleurverdeeling uithoofde van technische oorzaken bijna niet mogelijk wordt.

Het vlechtwerk is de basis der textiele kunsten en direkt op haar volgt de weefkunst, waarbij het wisselen der draden zijn ontstaan dankt aan de vlechttechniek.

Zelfstandig ontwerpen is geen eigenschap, die iederen inlander ginds eigen is. Men neemt dus ook daar dikwijls zijn toevlucht tot een model.

Een versieringsmotief wordt er jaren en jaren lang door andere vlechters nagewerkt en zoo ontstaan traditiemotieven, die met de relegieuze opvatting soms in het nauwste verband staan.

Waarschijnlijk is dit ook zoo met het menschmotief, dat de Dajaks gebruiken. Deze kwestie vraagt echter om ernstig onderzoek.

Java is het minst rijk aan ornamentvormen. In het vlechtwerk vindt men dikwijls het toempalmotief, dat men later in het weven en batikken terugvindt.

In Benkoelen en de Lampongs is veel gebruikelijk een vierkant, op zijn punt staande in een ander vierkant, maar dan de punt op $\frac{1}{3}$ van de zijde en niet in het midden.

In Borneo zijn vooral spiralen en menschmotieven (sterk gestyleerd) gebruikelijk.

De kwadraadvullingen zijn hier alle, tot verbazing van prof. Hein, steeds symetrisch volgens de diagonalen, een gevolg van het vlechten in diagonale richting.

Het vlechtwerk wordt ook als kleeding gebruikt, voor sandalen in sommige streken en voor hoeden, soms van den meest vreemden vorm (telanga's op Roti, hoeden uit de residentie Soerabaija).

Als huisraad gebruikt men vlechtwerk allereerst als zit- en slaapmat. In het werkje van den heer Loebèr vinden we hierover een en ander op bladz. 64. Verder gordijnen, koekoesans (waarin de rijst op stoom wordt gaar gekookt), waaiers, mandjes en matjes om rijst van te eten, onderleggers, etensdragers, flesschenbakken, manden in alle vormen en grootte, doozen en doosjes, sigarenkokers, tasschen enz. enz. Als onderdeel van wapenen, als ook voor de wanden der woning is vlechtsel mannenwerk.

Voor West-Indisch vlechtsel werd geheel gevolgd het artikel van jhr. Van Panhuys uit den catalogus der vlechtwerktentoonstelling van »Oost en West«.

Gedurende een kleine pauze werden nog eenige vragen gedaan; nl. Wat is ikatten? en wat is drakenbloed?, waarop door spreekster geantwoord werd, waarna door haar werd melding gemaakt van het plan der vereeniging tot oprichting eener permanente tentoonstelling van Indische kunstnijverheid in den Haag.

Slotwoord.

Alvorens te eindigen, wilde spreekster gaarne een woord van hulde brengen aan de vereeniging »Oost en West«, die door haar onvermoeid streven in Holland de oogen opent voor de kunstvaardigheid en den artistieken zin van dat merkwaardige, soms hoog ontwikkelde bruine volkje in onze Oost-Indische koloniën, dat zoo getrouw de tradities van de oude Hindoebeschaving bewaard heeft.

Ook een woord van dank aan den heer J. A. Loebèr Jr., omdat door toedoen van Mevr. Van Zuylen en den heer L. eene collectie Indisch vlechtwerk en foto's bijeen was, die door de welwillendheid van eenige Bredasche particulieren nog met een paar mooie stukken vermeerderd was. Deze collectie gaf natuurlijk geen volledig beeld van wat men in Indië op dit gebied kan maken, dat deed zelfs de prachtige tentoonstelling van „Oost en West" in Den Haag niet en daar waren heel wat mooie zaken bijeen, zooals de foto's deden zien.

Met de grootste moeite en de meest mogelijke zorg was daar alles bijeengebracht en gerangschikt en ze maakte een niet licht te vergeten indruk.

Van harte hoopte spreekster, dat de vereeniging »Oost en West« mocht slagen in haar pogen: het verspreiden van meerdere kennis omtrent het leven en werken der inboorlingen van onze koloniën en het in het leven roepen van betere sociale toestanden ook voor deze mede-menschen. Breda met zijn vele oud-Indisch-gasten kan daarbij veel steun geven.

De voorzitter der afdeeling, de Heer van Driel, die de bijeenkomst geopend had, dankte met een vriendelijk woord en sloot ook weder den avond.

Oost-Indische berichten.

Landbouwcredietbanken op Java. Over de mogelijkheid van het verbod tot invoer van opium in Ned.-Indië. Jaarverslag der Java-China-Japanlijn. De tunnelbouw bij Sasak-Saät.

„Bedrijfscredietbanken voor inlanders" is de titel van een opstel in het *Bat. Nbl.*, waarin er op gewezen wordt, dat, terwijl nu eindelijk de woeker, uitgeoefend door Chineezen en Arabieren, in de binnenlanden wordt bestreden door „landbouwcredietbanken", middels voorschotten op den oogst onder verband van dezen, men hetzelfde kwaad, waar het elders het hoofd opsteekt en krachtig gedijt, bij gemis aan eenig repressief, geheel of gedeeltelijk voorbijziet. Ongetwijfeld acht de schrijver de landbouwcredietbanken, welke haar aanzijn aan het particulier initiatief danken, naast de pandhuizen in eigen beheer, de doeltreffendste wapens om den woeker te bestrijden, maar, zegt hij, de particuliere banken met haar klein kapitaal kunnen slechts plaatselijk hulp bieden; tegenover de algemeenheid van het kwaad, helpen zij slechts op zeer bescheiden schaal en landbouwcredietbanken van gouvernementswege bestaan nog slechts op papier en komen voor in het regeeringsboekje der goede en nuttige voornemens. Bijna in gelijke mate geldt dit voor de pandhuizen in eigen beheer; de proeven te Soekaboemi en te Tjiandjoer dateeren reeds resp. van 1 Apil 1901 en 1 Januari 1902 en de regeering is nog niet veel verder dan de bepaling in St.bl. 1902 no. 399, dat zij, met 't oog op de geleidelijke invoering van de pandhuisregie, zich het recht voorbehoudt om de pacht vóór het einde van den pachttermijn te doen eindigen. En onderwijl grijpt de woeker voort; tegenover de pogingen van enkelen, om hem tegen te gaan, stelt hij nieuwe listen en lagen en kiest zich, waar hij wordt verdrongen, een nieuw arbeidsveld, dat hij in de groote steden vindt, waar de kwade practijken te midden der groote massa bijna ongezien voorbij gaan. Als eenmaal het landbouwcrediet van staatswege zal zijn geregeld, als daarnaast de pandhuispacht is afgeschaft, dan zal de regeering ook het oog hebben te wenden naar de wijze, waarop de inlander op de hoofdplaatsen geleidelijk zijn, met moeite gewonnen, bezit ziet overgaan in andere handen. En deze drainage van de inlandsche welvaart verdient, volgens schrijver, in hooge mate de aandacht, in hooger mate misschien, dan menig nu op den voorgrond gesteld vraagstuk van oeconomisch belang; elk jaar, elke maand verzuim beteekent weder verlies voor de inlanders, een verlies te grooter, naarmate hij jaren en jaren lang, onbeschermd overgeleverd aan gewetenloozen, die men niet ten onrechte den naam van bloedzuigers gaf, telkens weder minder te verliezen heeft.

Treffend is de samenwerking tusschen Chinees en Arabier op de hoofdplaatsen, voornamelijk te Batavia; op de groote plaatsen gaat het kwaad nog meer ongestoord dan in de desa zijn gang; de inlandsche bevolking der hoofdplaatsen met haar onvoldoend bestuur, onvoldoend politietoezicht, en ongeregeld, corrupt kampongbestuur, staat nagenoeg machteloos tegen de aanslagen op haar bezit. En van de bevolking der hoofdsteden is betrekkelijk zooveel meer te halen, de levensstandaard is hooger, er wordt meer verdiend; de gelegenheid om geld uit te geven, is zooveel grooter.

Hem, die weinig opmerkt, moet het zelfs treffen, hoe in de desa in de laatste jaren het aantal tweedehands-winkels, waar onuitgeloste goederen uit de pandhuizen uitgestald liggen, voortdurend toeneemt. Het is een nieuw bedrijf geworden, hand aan hand gaande met de evenzeer tot bedrijf gemaakte pandhuispacht en wij nemen gaarne de verzekering aan, dat beide bedrijven in één hand vereenigd zijn. Het is immers zoo winstgevend. Vijftig percent van het goed, dat den weg vindt naar de pandhuizen, komt in andere handen, voornamelijk in die van Chineezen. Daaruit ontstaat een nieuwe handel, die, hier althans, zoo goed als gemonopoliseerd is. Het goed, voor de helft of minder dan de helft der waarde beleend, wordt verkocht, meestal voor een prikje — de Chinees weet concurrentie wel te weren — en geraakt dus voor misschien twee derde van de werkelijke waarde in andere handen, wat voor het kapitaal, dat zich op dezen handel geworpen heeft, eene winst vertegenwoordigt van ruim dertig percent in drie maanden. Deze winst reeds bewijst den woeker en wellicht is zij nog grooter.

En het ver beneden de waarde opgekochte goed wordt tegen de volle waarde of iets daar beneden, weder gesleten aan den inlander, die het, zoodra hij in minder goede doen komt, weder denzelfden weg doet opgaan; het is een cirkelgang en de verarming, de uitzuiging der bevolking gaat gestadig, onopgemerkt voort.

De schrijver gaf slechts den weg aan en laat gaarne aan anderen de taak over, om uit te rekenen, hoeveel op deze wijze het inlandsche bezit jaarlijks verliest, maar is er van overtuigd, dat een te houden onderzoek weder eenige zwarte bladzijden zal voegen aan het nog niet voltooide boek, zooals hij 't noemt, „der tekortkomingen van ons bestuur".

Wat de schrijver van het opstel wil bewijzen, is, dat de Chinees in het pandhuis en de Arabier daarbuiten de parasieten zijn, die den inlander zoo in de binnenlanden, als op de hoofdplaatsen het bloed uitzuigen, neen aftappen op de schandelijkste wijze en dat zij misschien wel de voornaamste oorzaken zijn van de „mindere welvaart".

De schrijver eindigt zijne beschouwingen als volgt:

Voor de regeering, die immers een uitgebreid onderzoek beval naar de mindere welvaart, ligt hierin eene vingerwijzing, ook met betrekking tot de middelen om de toenemende verarming te bestrijden.

Het middel daartoe is de oprichting van »bedrijfscredietbanken«, zoo niet *geheel* van wege het gouvernement, dan toch *met regeeringshulp*.

Het ligt niet op onzen weg om uiteen te zetten, op welke wijze dit zou kunnen gebeuren, maar zeker is het, dat de oprichting van dergelijke instellingen meer, veel meer nut zou afwerpen en den inlander beter ten goede komen, dan de maatregelen tegen uitbuiting, mishandeling e. d. door Europeesche werkgevers, waarop men zoo dikwijls aandringt.«

En hiermede zijn wij het volkomen eens.

***

Mr. P. Brooshooft, die onder den aangenomen naam **Van Putten** in Bantam reist, bespreekt met zijne reisgenoote en een derde de mogelijkheid om den invoer van opium in Ned.- Indië geheel te verbieden, in het belang van land en volk.

Wij ontleenen aan het hoogst-belangrijke betoog het volgende:

Het juffie zegt:

»De regeering moest toch de amfioen in Indië geheel **verbieden**«.

Verbaasd zag ik haar aan.

»Ja, vervolgde zij is het niet verschrikkelijk te denken dat, zooals die twee stakkerds van Chineezen daar op die bank lagen, vermagerd, dof, hun zuur verdiende loon dag aan dag bestedend aan één slurp uit die vergiftigde pijp, van daag of morgen misschien stelende of hun laatste baadje verpandende, om hun hartstocht voor een oogenblik te voldoen, is 't niet vreeselijk te denken, dat in bijna geheel het overige Java die eenvoudige menschen, waarover wij nu eenmaal het bestuur hebben aanvaard, met al hunne eigenaardigheden toch zoo goed en gedwee, op dezelfde wijze worden overgegeven aan ellende, demoralisatie, bederf van hun geheele leven, hun lichaam, hun gemoed, hun eerlijkheid, hun werkkracht, hun gelukkigen omgang met vrouw en kinderen?

Zijt u het niet met me eens? vroeg ze min of meer ongeduldig«.

Ja natuurlijk, wat de ellende van het schuiven betreft. Maar het verwondert me uit uw mond te hooren, dat het gouvernement de amfioen in Indië nu maar moet verbieden. U heeft van morgen zoo helder uiteengezet, dat zelfs uit het onnoozele regentschap Serang het gouvernement de smokkel-amfioen niet kan weren, indien het niet zelf opium verkoopt aan de menschen, die er behoefte aan hebben. Denkt u nu, om van de rest van Indië te zwijgen, het uitgestrekte Java, buiten Bantam en de Preanger, met zijn lange kusten en zijne arme, dus voor alle diensten met eene kleinigheid omtekoopen, bevolking, de Chineezen niet te vergeten. Hoe wilt u dáár een verbod doen handhaven om opium in te voeren, onder eene bevolking, die er aan verslaafd is?

»Ja, natuurlijk zouden ook groote sommen moeten worden besteed aan eene uitstekende politie.«

De derde (vreemdeling) mengde zich toen in het gesprek en voorgevende veel belang in het onderwerp te stellen en er eenige studie van gemaakt te hebben, viel hij in zeggende:

»De groote sommen voor verbetering der opiumpolitie zouden het doel niet doen bereiken. Dit is geen quaestie van geld, maar van opperheerschappij der ondeugd, die boven alle regeeringen staat. Loslatende de 20 millioen, die het opium-monopolie medebrengt en in 't midden latend wat uw zoo los daarheen geworpen woord »groote sommen besteden« beteekent, stelt u zich den Staat al te veel voor als een op eigen voordeel bedacht lichaam. geplaatst **tegenover** het algemeen belang en daardoor krijgen de schatkistinkomsten uit de opium een glimp van hatelijke zelfzucht. Dit is een misverstand, dat met kracht moet worden bestreden. De schatkist staat niet **tegenover** de gemeenschap, maar **is** de gemeenschap.

De wegvallende opiumwinsten beteekenen 20 millioen minder aan de belangen der bevolking, 20 millioen minder aan bevloeiing, veiligheid, betaling van heerendiensten, verlichting van belastingen, verlaging der pandhuisrente, bevordering van den landbouw, verschaffing van goedkoop crediet, verbetering van het bestuur, wering van overstroomingen, bestrijding van gewasziekten en wat al niet

meer, dat nu **met** die 20 millioen toch al zoo schromelijk veel te wenschen overlaat. Maar ik zeg, dit daargelaten, de hoofdzaak is, dat de opium uit Indië niet meer **kan** worden geweerd, evenmin als de jenever uit Nederland, de absint en cognac uit Frankrijk, de whisky uit Groot-Brittanje, de brandewijn uit Noord-Europa, de morphine uit de boudoirs van ontzenuwde dames der Europeesche high-life.

Onze regeering heeft de opium niet in Indiê gebracht, zij was hier reeds vóór de komst der eerste Hollanders, waarschijnlijk gebracht door Chineezen, die er wêer mede kennis hadden gemaakt door handelsbetrekkingen met de Levant. De Compagnie, die altijd en in alles haar eigen belang stelde boven dat van millioenen medemenschen, heeft ook ten dezen, dit erken ik, veel kwaad gedaan, door zich het monopolie van den invoer te verzekeren en dit op allerlei wijzen te exploiteeren, maar daartegen is niets meer te doen, de vraag is nu maar, of dit voor de opium met het door u gewenschte draconische verbod mogelijk is. Denk vooreerst aan de duizende ingezetenen, die thans aan opium verslaafd zijn en voor wie een absoluut verbod dus zou gelijk staan met den dood of eene gevaarlijke crisis. De verantwoordelijkheid daarvoor zoudt u zeker niet graag zelf op u nemen, dus ook niet van den staat eischen.

Uitzonderings- en overgangsmaatregelen wilt u dus, maar daardoor wordt het tegengaan van smokkelhandel weer geheel onmogelijk gemaakt. Duizenden en duizenden, ook **niet**-zieken, zullen smokkelopium blijven gebruiken; duizenden zullen blijven in het bezit van opium, uit geen enkel land is een artikel van hooge waarde naast kleinen omvang te weren; denk maar eens aan de brusselsche kant, die zelfs door voorname dames onder de intimiteiten van haar toilet wordt binnengesmokkeld en de gevaren, waaraan de smokkelaars tusschen Frankrijk en Spanje zich gewillig bloot stellen, voor de kans op veel kleinere winsten, dan die hier met opium zijn te behalen. Voor hen, die *niet* worden gesnapt, is uw maatregel dus al vast eene volslagen mislukking; zij blijven schuivers als vroeger. Maar neem eens aan, dat wij, door onze voortreffelijke politie, waaraan bijv. een 10 millioen worden besteed, (met de 20 van het monopolie dus 30 millioen onttrokken aan de belangen der *geheele* bevolking, zoowel *niet-* als *wel*-schuivers) de helft der opiumbezitters te pakken krijgen, want niet alléén het smokkelen, maar ook het **bezit** van sluikwaar, dus van **alle** opium, moet verboden worden en de straf moet vrij streng zijn, anders trotseert een schuiver gaarne de kleine boete of een paar dagen krakal, meent u dan, dat al die honderden en duizenden dagelijks voor het gerecht gebracht en gestraft kunnen worden? Gelooft U, dat het Javaansche volk, hoe gedwee ook, **zulk** eene dwingelandij, zulk een dagelijks tot het boevenpak veroordeelen van huisgenooten, vrienden, familie, hoogen en lagen, geduldig zou dragen?

Neen, juffrouw, als ooit het goedige javaansche volk — afgezien van plaatselijke opstootjes door fanatieke drijvers — in volslagen opstand zou kunnen komen, dan zou 't zijn tengevolge van een maatregel als door U gewenscht.

Geloof me, **alle** volken hebben in een of anderen vorm een bedwelmend genotmiddel noodig.

Bij een deel der gebruikers zal die behoefte ontaarden in misbruik en neem dit gerust van mij aan: waar de maatschappelijke ellende het grootst is, daar zal ook dat misbruik het grootst zijn. *In dien zin* dus hebben de regeeringen wel degelijk schuld aan bevordering van alcohol- of opiumgebruik; het zoeken van vergetelheid der dagelijksche ellende is de voornaamste drijfveer tot het misbruiken dier verdoovingsmiddelen en iedere regeering, die niet al hare krachten inspant, om haar volk zoo veel mogelijk tegen armoede te beveiligen, is dus in dit opzicht misdadig. Maar *rechtstreeks* kan zij eene eenmaal ingeslopen volksondeugd niet meer keeren. Bedenk wel, dat regeeringen geen machten zijn *buiten* de maatschappij, maar uit die maatschappij, met al hare deugden en ondeugden te voorschijn gekomen. Zoowel de deugd, als de ondeugd blijven hare lastgevers en geen van beide kunnen, door welke regeering ook, geheel worden onderdrukt. Als grondslag van alle moderne staatsleer is dan ook aangenomen, dat de staat zich met de individueele zedelijkheid niet bemoeit, dan voor zoover daardoor de **algemeene** orde, veiligheid of schaamte worden bedreigd. Verder kan eene regeering niet gaan; de zonde zelf kan zij niet uitroeien. In zedelijk hoog staande landen zal zij doen, wat in hare macht staat, om de ondeugd althans niet te **bevorderen.**

Dit nu heeft ook de Indische regeering tegenover het opiummisbruik in vele opzichten gedaan.

Wat men ook zeggen moge van hare politiek tegenover de pacht, zij heeft herhaaldelijk maatregelen genomen om het gebruik althans niet aan te moedigen, beperking der kitten, beperkte verstrekkingen aan de pachters, gesloten kringen, verbod van bordeelen bij de kitten en toelating van vrouwen of jongelieden beneden 18 jaar, dit alles wijst op een streven, om den pachter althans niet in de hand te werken. De fout van het pachtstelsel lag in het stelsel zelf, nl. in de natuurlijke neiging van den pachter, om het gebruik zooveel mogelijk op te drijven, waartoe hij met zijn grooten geldelijken invloed maar al te zeer de middelen had en waaraan wij te danken hadden al de schandalen, smokkelarij der pachters zelve, politie-willekeur, opiumverstopping in de huizen, ongerechtigheden van allerlei aard, waardoor de pacht is berucht geworden. Ook daaraan wil de regeering thans een einde maken.

Sinds 1893 heeft zij op een groot deel van Java de eigen exploitatie ingevoerd en weldra zal op geheel Java geen opinmpachter meer bestaan. Laat de regeering haar regie-stelsel nu eerlijk doorzetten. Laat zij nooit, met 't oog op meerdere winsten, het gebruik aanmoedigen en vooral den prijs van het artikel niet verlagen, tegelijkertijd niet op een paar millioen meer of minder ziende om den sluikhandel tegen te gaan.

Want terwijl ik *rechtstreeksch* verbod onmogelijk acht, houd ik nog voor het beste middel, tot bestrijding van misbruik der genotsmiddelen, het hoog houden van den prijs, (naast zooveel mogelijk weren van smokkelwaar) hetzij door monopolie, hetzij door hooge belasting. De redeneering, dat de staat geen inkomsten zou mogen trekken uit ondeugden des volks, is kort en goed zinledig of schijnheilig gebazel. Waarom niet?

De vraag voor de zedelijkheid blijft immers alleen, of de volksondeugd daardoor zal worden aangemoedigd, dan wel bestreden. Het eerste *kan* plaats hebben als de Staat, om meer inkomsten te trekken, tersluiks het gebruik van het genotmiddel tracht te vermeerderen, hetgeen onder geen enkelen vorm mag geschieden. Noch de hollandsche jeneveraccijns, noch de indische opiumregie is dns in beginsel te veroordeelen.

Men drijve dus gerust de belasting op volksondeugden op tot het hoogst bereikbare punt, maar trachte dan ook langs anderen weg het misbruik den kop intedrukken, in de eerste plaats door materieele ellende, die de groote massa vergetelheid doet zoeken in bedwelmende middelen, zoo krachtig mogelijk te bestrijden."

***

In het eerste jaarverslag der „Java China Japanlijn" wordt medegedeeld, dat in den raad van bestuur dezer, op 15 September 1902 opgerichte, maatschappij zitting hebben genomen de heeren L. P. D. Op ten Noort, Mr. Muller, B. Heldring, B. E. Ruijs en F. I. van Haren Noman. Tot voorzitter werd gekozen de heer Op ten Noort; tot administrateur benoemd de heer Hummel en tot hoofdagent te Hongkong de heer Roosegaarde Bisschop, die zich in Maart a. s. op reis zal begeven, om verschillende plaatsen te bezoeken, die de nieuwe lijn zal aandoen en zich dan te Hongkong vestigen.

Drie schepen, elk van 5000 ton, zijn in aanbouw, terwijl men hoopt in September van dit jaar een geregelden vierwekelijkschen dienst aantevangen.

***

De werkzaamheden aan den tunnelbouw bij **Sasak-Saät** vorderen, blijkens de *Javabode*, bijzonder goed, terwijl de leiding der werkzaamheden aantoont, dat men de zorgvuldigste maatregelen in acht neemt om ongelukken te voorkomen. Met doortastendheid en volharding wordt aan deze grootsche tunnelwerken voortgewerkt.

West-Indische Berichten.

Hadden we het onlangs over het, dikwerf voorkomend gebrek aan drinkwater te Paramaribo, thans ontleenen we aan de curaçaosche bladen, dat op Curaçao, eenmaal de Parel der Antillen, tengevolge van aanhoudende droogte veel ellende voor de deur staat. Mag men den schrijver van een ingezonden stuk in *De Vrijmoedige* gelooven, dan zou de maisoogst geheel mislukt zijn.

„De landbouwers verbleeken bij de gedachte aan het naderend onheil, de naderende ellende, de armoede, de sterfte van het vee door den hongerdood. Wie zal redding brengen, wie uitkomst verschaffen, wie werk bezorgen aan de honderden tuinnegers, die bij een volkomen mislukten oogst het jaar 1903 te doorworstelen hebben; waarvan zullen de duizende schapen en geiten, de honderde hoornbeesten en ezels bestaan, die nu reeds hongerig rondloopen op de weilanden, waarop geen grashalmpje te vinden is?" vraagt iemand, die zich Een Planter noemt in gemeld blad.

Schrijver wijst er dan op, hoe te midden dier, door schroeihitte teweeg gebrachte dorre natuur de bloeiende sisal- en aloeëplanten als van zelf aantoonen, welke cultures voor het eiland geschikt zijn. Terwijl elders, b.v. op de Bahama-eilanden, met spoed gronden ontgonnen en met sisal beplant werden, toen andere cultures faalden, heeft men op Curaçao stilgezeten en heeft men het bestuur, alhoewel het een uitgemaakte zaak zou wezen, dat de sisal-cultuur voor het eiland winstgevend zou zijn, na jaren lang te hebben gedraald, eindelijk aan slechts één persoon de gelden toegekend, die door de nederlandsche regeering beschikbaar waren gesteld voor het steunen van personen, die zich op die cultuur zouden toeleggen. In het geheel was daarvoor een bedrag van f 2500 toegezegd, terwijl de Curaçaosche Maatschappij een zelfde som beschikbaar stelde. Dat met zulke bedragen weinig te bereiken valt, behoeft wel niet te worden uiteengezet en dat te meer niet, wijl de menschen van wie de beweging mee zou moeten uitgaan, de pachters in de buitendistricten er al even slecht voor staan als de heele landbouwende bevolking in Curaçao. In de *Curaçaosche Courant* van den 13en Februari ll. werden niet minder dan dertien onderpanden aangekondigd, die op publieke veiling moesten worden verkocht.

Een groote stap vooruit zou worden gezet, indien de plannen om Curaçao te bebosschen, die nu in de lucht zweven, worden verwezenlijkt.

Aan den gouverneur dier kolonie zal toch worden verzocht na te gaan in hoever een bebossching van het eiland Curaçao mogelijk wordt geacht, en zoo ja, welke jaarlijks terugkeerende kosten in den eersten tijd daaraan verbonden zouden zijn.

De *Amigoe di Curaçao* merkt omtrent het, te houden onderzoek het volgende op:

„Het eerste en voornaamste, wat wij behoeven, is water; zonder water is geen landbouw mogelijk. Met den gemiddelden regenval echter op onze benedenwindsche eilanden is landbouw niet geheel onmogelijk, mits het water op het eiland blijve en niet zoo als nu met groote breede stroomen in zee loope".

Is landbouw niet geheel onmogelijk — dat klinkt niet bepaald bemoedigend, maar het curaçaosche weekblad meent het blijkbaar goed, daar het aan het slot van zijn artikel opmerkt, dat bebossching het eiland vruchtbaar, en dus voor landbouw van zelf geschikt zal maken.

Het blad stelt zich nu de vraag of het mogelijk is om Curaçao te bebosschen en geeft dan het volgende antwoord:

„Wanneer men slechts denkt aan een groote vermeerdering van vruchtboomen in de plantages en een overvloedig uitbreiding van kreupelhout op de hellingen, zouden wij op de vraag bevestigend durven antwoorden. Het planten van boomen langs wegen en op velden zal bezwaarlijk gaan; dit kost te veel water en eischt al te streng toezicht. Een gedeelte der gouvernementsterreinen, waar eenige boomgroei aanwezig is, zal moeten afgesloten worden en tevens bewaakt om te voorkomen, dat er hout gekapt worde of het vee er in worde gezonden om te grazen, daar geiten en schapen de jonge blaadjes der boomen afvreten en de groei en ontwikkeling der planten hierdoor worden tegengegaan. Niet alle berghellingen liggen in gouvernementsterrein. En nu komen wij aan het voornaamste punt der quaestie. Meer dan het gouvernement, zal de planter hier handelend moeten optreden, daar het grootste gedeelte der te bebouwen gronden in handen van particulieren is".

Van medewerking der groote grondeigenaren houdt het blad zich verzekerd, zoodra men dezen slechts door tusschenkomst van de „Curacaosche Maatschappij tot bevordering van landbouw" heeft overtuigd, dat die medewerking in het algemeen belang van het eiland plicht is.

Maar ook de kleine grondeigenaars moeten tot het beoogde doel medewerken en zou men, wat de door de groote planters te verleenen hulp, met een kleine schadevergoeding en vrijdom van grondbelasting voor het met boomen te beplanten terrein kunnen volstaan, de aanmoediging der kleine luiden moet er op berekend zijn, om, zooals het genoemde blad zich uitdrukt, het volk *graag* te maken, zoodat de lieden zich vrijwillig komen aanmelden, in welk geval dan de meest vertrouwde en ijverigste personen door de districtmeesters kunnen worden uitgekozen.

Hopen wij, dat het in te stellen onderzoek goede vruchten voor het eiland Curaçao moge dragen. Men zag daar reeds met reikhalzend verlangen uit naar de vermoedelijke komst van onzen afgevaardigde-reiziger, H. van Kol, die zooals de brusselsche *Petit Bleu* wist mee te deelen, behalve onze West ook de fransche en engelsche koloniën in die buurt met een bezoek zal vereeren, en zich daartoe reeds door de betrokken regeeringen de beschikking over een oorlogschip voor den overvoer van de eene kolonie naar de andere zou hebben zien toegezegd.

Ook de taalquestie werd bij de officiëele behandeling der curaçaosche aangelegenheden ter sprake gebracht. Zooals bekend is, meende de minister van koloniën de wenschelijkheid van het geven van onderwijs in het nederlandsch vooral te moeten gronden op het rapport van professor Went, die in zijn verslag opmerkte:

„Op het meerendeel der scholen (wordt) het onderwijs gegeven in een patois, het papiamentsch, waarin geen boeken verschenen zijn, die op landbouw of natuurkennis betrekking hebben".

Dit geldt echter alleen voor de buitendistricten en voor eerstbeginnenden in de stadsscholen. Het zijn echter natuurlijk de lieden in de buitendistricten, die men in de eerste plaats bereiken moet om hen door

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 9 April 1903.

landbouw-onderricht meer geschikt te maken voor hun hoofdbedrijf.

De *Amigoe di Curaçao* acht nu evenwel, dat men daartoe volstrekt niet noodig heeft om het aanleeren der nederlandsche taal te bevorderen en het blad twijfelt ook aan de practische uitvoerbaarheid van den gewenschten maatregel in de buitendistricten. Evenals het rapport van professor Went in het papiamentsch werd vertaald en onder het volk verspreid, zoo zullen ook de populaire geschriften van den landbouwkundige later hun weg wel vinden onder de niet-hollandsch-sprekende bevolking der buitendistricten, meent het blad, dat vast overtuigd is, dat het onbegonnen werk zou wezen om in die districten het hollandsch nog meer te verspreiden, terwijl het daarentegen het meer algemeen maken van het gebruik der nederlandsche taal in de stad voorstaat, hetgeen te bereiken zou zijn door die taal voortaan, in stede van spaansch of engelsch, als conversatietaal te bezigen.

Wij zien het onbegonnene van de verspreiding van het nederlandsch onder de kleine luiden van Curaçao niet geheel in, en onderschrijven ten volle de volgende opmerking van genoemd weekblad:

„Hoe meer Holland echter voor zijne kolonie zal doen, hoe inniger het verkeer zal worden tusschen moederland en koloniën, des te zekerder zal het hollandsch hier worden bevorderd en verspreid, omdat de hollandsche taal dan worden zal, wat ze nog niet is, een verkeermiddel."

Van vreemde Koloniën.

De gele koorts en hare bestrijding. Cuba behoort niet meer tot die landen, die het voorrecht (?) genieten onder de koloniën van machtigeren dan zij te worden gerangschikt. Broeder Jonathan heeft zijn woord gehouden en het droombeeld der cubaansche vrijheidshelden: „Cuba libre" verwezenlijkt. Gedurende den korten tijd, dat de stars and stripes der noord-amerikaansche vlag ten teeken der amerikaansche heerschappij naast de vlag van 't vrije Cuba boven de, in het zonlicht glinsterende vuurmonden van Morro-Castle, aan den smallen ingang tot de haven van Havanna woeien, hebben de practische Yankees reeds veel gedaan, dat hun aanspraak geeft op den dank van 't cubaansche volk.

Onder dit vele behoort in de eerste plaats te worden genoemd de strijd, dien de Amerikanen onmiddellijk na den ondergang der spaansche heerschappij over het eiland, tegen de gele koorts aanbonden. De resultaten waren zeer bemoedigend. Terwijl in 1900 de sterfte te Havanna aan genoemde ziekte nog 310 gevallen aanwees, daalde dit cijfer in 1901 tot 18, terwijl in de eerste maanden van het jaar 1902 geen enkel geval van gele koorts werd geconstateerd. Deze resultaten werden verkregen door nakoming der, door eene ingestelde gezondheidscommissie voorgestelde maatregelen.

Deze commissie was bij hare onderzoekingen tot de volgende conclusiën gekomen.

1. De *culex fasciatus* is de overbrenger van de parasiet der gele koorts;
2. De gele koorts wordt op gezonde personen overgebracht door den steek van muskieten, die zich te voren aan 't bloed van zieke personen hebben gelaafd;
3. Een tusschenruimte van hoogstens twaalf dagen na de besmetting schijnt noodig te zijn, voordat een muskiet de infectie kan overbrengen;
4. De, in vorenbedoelde tusschenruimte door een geïnfecteerden culex toegebrachte steek, schijnt geen immuniteit tegen een volgenden aanval te verzekeren;
5. De gele koorts kan proefondervindelijk worden te voorschijn geroepen door inspuiting met bloed van een lijder, gedurende den eersten en den tweeden dag van zijne ziekte;
6. Een door den steek van een muskiet te voorschijn geroepen aanval van gele koorts verzekert den patient immuniteit tegen een inspuiting met bloed van een, aan niet-proefondervindelijk voortgebrachte gele koorts lijdenden zieke;
7. Het incubatie-tijdperk duurde in 13, kunstmatig opgewekte gevallen van gele koorts van 41 uren tot 5 dagen en 17 uren;
8. De gele koorts wordt niet door stofdeeltjes voortgeplant en dus is het niet noodig om kleederen, beddegoed, handelswaren, waarmede gele-koorts-lijders in aanraking zijn geweest, te ontsmetten;
9. Een huis kan niet, als met gele koorts besmet worden beschouwd, dan wanneer zich daarin muskieten bevinden, die de parasiet dezer ziekte in zich dragen;
10. De uitbreiding der gele koorts kan op zeer afdoende wijze worden tegengegaan door bescherming der zieken tegen muskietenbeten en door uitroeiïng der muskieten;
11. Terwijl de wijze, waarop de ziekte zich uitbreidt aldus wordt aangegeven, moet de eigenlijke oorzaak dezer ziekte nog worden ontdekt.

Sedert de maand Februari van het jaar 1900 werden, naar aanleiding van bovengenoemde conclusiën, door de amerikaansche autoriteiten de volgende maatregelen voorgeschreven:

1. Verplichte aangifte van elk voorkomend geval van gele koorts;
2. Stelselmatige uitroeiing van de muskieten;
3. Strenge afzondering van lijders aan gele koorts, ten einde muskieten te beletten zich te infecteeren.

De toepassing dezer maatregelen had voor Havanna de reeds genoemde goede uitkomst ten gevolge.

Engeland en Frankrijk in Afrika. Gewoonlijk beweren de Engelschen, dat zij de ware manier te pakken hebben om koloniën te besturen en gewoonlijk wordt hun — dikwerf te recht — van alle kanten gelijk gegeven. Zoo nu en dan geeft echter een Engelschman zelf een kiekje op de keerzijde van de medalje en dan komt er heel wat anders dan het beeld der volmaking te voorschijn, waarmee Johnny zich in zijn vrije oogenblikjes vereenzelvigd meent.

De heer Stephen Gwynn deed onlangs in de *Fortnightly Review* een boekje open over het engelsch bestuur in West-Afrika, dat zijns inziens verre ten achter staat bij dat der fransche bezittingen in dat gedeelte van het zwarte continent. In Britsch West-Afrika volgen de oorlogen elkander op en dat niet alleen in nieuw verworven streken, maar in de oudste bezittingen. De Franschen hebben wel is waar in de laatste jaren ook oorlogen te voeren gehad, maar diep in het binnenland tegen de beruchte maraudeurs Samory en Rabah, wier invloed moest worden gefnuikt om een geregelden toestand te handhaven, die thans in de fransche bezittingen met een minimum van machtsvertoon wordt bestendigd. In Britsch West-Afrika kwamen herhaaldelijk opstanden voor onder de gezeten bevolking in de kuststreken. De voornaamste expeditiën der latere jaren hadden plaats in een rayon van 100 tot 200 engelsche mijlen van de kust, in Sierra-Leone, tegen de Asjantis, en in den Niger-Delta.

Terwijl nu uit de statistiek blijkt, dat de invoer uit Engeland in Britsch West-Afrika in het laatste vijfjarig tijdvak met 17 percent is toegenomen, is de koopkracht der fransche bezittingen in diezelfde tijdruimte meer dan verdubbeld.

De oorlog, meent de schrijver, is volstrekt niet onafscheidelijk van den vooruitgang der — veeleischende — beschaving. De gouverneur, Ballay, van Fransch Guinea heeft, zonder dat zulks tot eenige rustverstoring in die kolonie tengevolge had, een hutbelasting ingevoerd. In de eerste plaats was dit resultaat te danken aan de omstandigheid, dat gebruik gemaakt werd van de tusschenkomst der hoofden, wie een aandeel in de opbrengst dier belasting werd toegezegd. In de engelsche koloniën in West-Afrika heeft men niet alleen hooge belastingen ingevoerd, maar tevens werd b.v. in Sierra Leone en het land der Asjantis met alle volksinstellingen gebroken, waarvoor, van uit Downingstreet te Londen gedecreteerde instellingen in de plaats werden gesteld.

Het lot van den neger is er door afschaffing van de aloude wetten en gebruiken niet op verbeterd, en het is er verre van, dat het, met de afschaffing der slavernij en van den slavenhandel beoogde doel zou zijn bereikt.

De slavernij is nu in Afrika wederom verschenen, onder een nieuwen vorm en een anderen naam. Bij de Houssa's en overal elders in Afrika, waar de bevolking nog haar eigen instellingen heeft behouden, maakt de slaaf deel uit van het huisgezin en is hem de mogelijkheid gelaten zijne vrijheid te verwerven. Onder het europeesche regime heeft de vrijgelaten slaaf niets, behalve het vooruitzicht van gedwongen arbeid voor zich en zijne nakomelingen.

Op het oogenblik moeten de Houssa's er weder aan gelooven, om niet slechts hunne onafhankelijkheid te verliezen, maar zich ook alle instellingen, wetten, gebruiken en rechten te zien ontnemen, zooals die zich in den loop der tijden voor dat volk hebben ontwikkeld.

In aansluiting met hetgeen de heer Gwijnn opmerkte omtrent het meer vreedzame karakter der fransche, koloniale politiek in Afrika is het niet ondienstig hier ook eens te wijzen op het feit, dat in dezelfde streken, waar nu, volgens de engelsche berichten, een streng, militair optreden noodig is, om aan de engelsch-fransche grensregelingscommissie den doortocht te verschaffen, in de jaren 1900 en 1901, door het humane optreden van den franschen luitenant-kolonel Péroz, een toestand van absolute veiligheid voor elken Europeaan, die tot daar doordrong, was ingetreden.

Maar Kano, Sokoto en alle plaatsen, waar nu onlangs de Union jack door de troepen van sir Lugard, onder aanvoering van overste Morland en anderen, niet dan ten koste van stroomen bloeds zegevierend zou zijn binnengedragen, behoorden tot de engelsche invloedssfeer. De, daar door franschen invloed verkregen rust, moest kunstmatig worden verstoord om die opnieuw, doch nu in naam van Engeland en dat op bloedige wijze te herstellen.

Fransch Koloniaal Congres. Den 30en Maart l.l. werd te Parijs het Fransch Koloniaal Congres voor dit jaar geopend. Het heeft in zijne zittingen een heel verlangenslijstje opgemaakt. 't Zou ons te ver voeren om alle wenschen in extenso mee te deelen, waarover de deelnemers aan het congres het eens werden. We zullen daarom slechts de voornaamste punten daaraan ontleenen.

Een eigen, volledig net van onderzeesche kabels, en waar mogelijk, overland-lijnen daarneven, is het wat voor Frankrijk, als koloniale mogendheid, noodig wordt geacht; fransche kabelschepen; geen vreemdelingen in dienst van particuliere telegraafmaatschappijën; voorbereiding der marine voor de rol, die zij in tijd van oorlog op het gebied der onderzeesche telegrafie zal hebben te vervullen; herziening van de conventie van Sint Petersburg en van de conventie van Parijs, met het oog op de, voor oorlogstijden aan telegraafkabels toe te kennen bescherming.

Vrijheid van handelen in het achterland van Tripoli moet aan Frankrijk gewaarborgd blijven; en de, eventueele aanleg van een transsaharischen spoorweg behoort een fransch- nationale onderneming te zijn.

Het congres betuigde instemming met het, door den heer Dubuc, lid van den parijschen gemeenteraad, gedane voorstel om te Parijs een kosteloos, koloniaal plaatsings-bureau op te richten.

Voor Nieuw-Caledonië en de andere, aan Frankrijk behoorende Zuidzee-eilanden wordt niet meer op aanvulling van arbeidskrachten uit Java gerekend. Men wil nu immigratie van Chineezen, met zoo weinig mogelijk bemoeienis van bestuurswege en van de diplomatie. Afschaffing van deportatie naar Nieuw-Caledonië is gewenscht, terwijl behoort te worden vermeden om naar eenige fransche kolonie lieden uit te zenden, die in een strafinrichting werden geplaatst.

Met inachtneming van de noodige voorzorgen tegen vreemde concurrentie behoort de grootst mogelijke vrijheid van verkeer tusschen de fransche koloniën onderling te bestaan.

Van overheidswege zal een onderzoek moeten worden ingesteld naar de beste wijze, om door het toekennen van voorrechten den rechtstreekschen invoer der voortbrengselen der eigen koloniën in Frankrijk te bevorderen.

Er moet een voorziening worden getroffen om de koloniën voortdurend en geregeld te kunnen raadplegen ten opzichte van hare behoeften en hulpbronnen. Op voorstel, o. a. van den afgevaardigde van Annam, de Montpezat, uitte het congres den wensch, dat een koloniaal, zuiver door verkiezingen samen te stellen parlement te Parijs in het leven zou worden geroepen. Den leden zou toegang tot de vergaderingen der fransche volksvertegenwoordiging met raadgevende stem in alle, op de koloniën betrekking hebbende vraagstukken moeten worden verleend. (Men hoopt door zulk een regeling de vertegenwoordigers der koloniën buiten den strijd tusschen de politieke partijen in het moederland te kunnen houden.)

Het ambtenaarspersoneel in de koloniën moet met bijzondere zorg gekozen worden en maatregelen moeten worden getroffen om benoemingen te voorkomen, waaraan politieke intrigues ten grondslag liggen. Zieke en dientengevolge voor verderen dienst in de koloniën ongeschikte ambtenaren moeten hetzij gepensionneerd worden, hetzij aan een betrekking geholpen; men zou b. v. kunnen bepalen dat, om in aanmerking te kunnen komen voor een benoeming tot ambtenaar bij het departement van koloniën de eisch gesteld wordt, dat de adspirant een gedeelte zijner loopbaan in de koloniën heeft afgelegd.

Uit een hygienisch oogpunt wordt verlangd, dat tot vernietiging der muskieten, overbrengers van malaria en gele koorts, worde overgegaan binnen een zoo groot mogelijk rayon om de bewoonde plaatsen. In de belangrijkste centra der koloniën, waar de gele koorts zich voordoet, behooren paviljoens te worden opgericht ter opname en afzondering van alle lijders aan die ziekte — zonder aanzien des persoons. Voorts wordt invoering der verplichte vaccinatie voor de koloniën gewenscht.

Aan de muntquaestie, topic of the day voor Oost-Azië en daarmée ook voor Indo-China, werd de noodige aandacht geschonken. Men wenschte een vasten koers voor den piaster in Indo-China te zien bepaald, in overeenstemming met de vaste waarde, die aan het op de Filippijnen nieuw-intevoeren zilvergeld zal worden toegekend. Het gouvernement van Indo-China zou de besturen der omringende koloniën en van Siam moeten uitnoodigen tot deelneming aan een conferentie, ter overweging van gemeenschappelijke maatregelen, waardoor aan dollar- en piaster-koers de noodige stabiliteit zou kunnen worden gegeven, terwijl de fransche regeering het initiatief zou moeten nemen voor eene, te Parijs samen te komen muntconferentie, ter bijwoning waarvan Engeland, de Vereenigde Staten, Duitschland, Nederland, Rusland, Mexico, Japan en China zouden worden uitgenoodigd met het doel om voor goed één bepaalden wisselkoers vast te stellen tusschen het zilvergeld van landen met den zilverstandaard en het goudgeld van landen, waar de gouden standaard werd ingevoerd.

INGEZONDEN.

WelEd. Heer Redacteur!

Het denkbeeld in uw vorig nummer als hoofdartikel uitgesproken, om aan de op Midden-Java heerschende bevolkingsdichtheid tegemoet te komen door kolonisatie, moet zeker bij ieder weldenkend lezer toejuiching en instemming vinden.

In en buiten Java zijn er nog zoovele vruchtbare gronden, die slechts op ontginning wachten om een rijken oogst van voedingsmiddelen op te leveren! Of liever: van de aarde is nog slechts een klein gedeelte in kultuur gebracht; voor behoorlijke exploitatie van de rest komen er nog millioene handen tekort. Er zijn nog in onafzienbare tijden geen menschen te veel, maar ze zijn onevenredig verdeeld.

Tot het welslagen van dergelijke plannen is in de eerste plaats noodig, dat de zaak van alle kanten worde bekeken en daarom vraagt ook ondergeteekende een bescheiden plaatsje in uw blad De zaak kan slechts naar wensch gelukken, indien men ook de bezwaren vooraf voldoende heeft overwogen. Wanneer ik dan met een enkel woord de bezwaren tracht te schetsen, dan is dit geen obstructionisme, maar ernst bij de medewerking.

„Terra inoccupata", land, dat praktisch en juridisch geheel onbezet is, bestaat niet op onze aarde: daarover zijn alle schrijvers het eens. Althans geen bruikbaar land. Maar op vele plaatsen is de bevolking zóó schaarsch, dat bij eenige samenwerking en met een flinke som gelds de rechthebbenden wel schadeloos zijn te stellen zonder onrecht en bloedvergieten; al leert — helaas — de ervaring, dat deze laatste klippen zelden ontzeild zijn.

Bouwland, land, dat slechts op zaaizaad wacht en dan binnen een half jaar tijds een oogst belooft, dit bestaat nergens. Hoe vruchtbaarder het land is, des te dichter is het begroeid met bosschen, de kleigronden, die onder water staan, met Mangrove en Pandanus, de hoogere, minder goede landstreken met hoog gras (Savennen) Het is nu geenszins voldoende dit tropisch „onkruid" uit te roeien, maar verder moet het terrein worden toebereid: moerassen moeten worden droog gelegd, slikgronden ingepolderd, hoogere streken moeten bevloeid worden, sawahs moeten worden aangelegd. Dit alles vereischt jaren langen arbeid en enorme uitgaven.

Ten einde een détail-begrooting te kunnen ontwerpen, stellen wij ons voor, dat we een kolonie verzamelen van eenige honderde mannen, vrouwen en kinderen, allen gezond van lijf en leden, met den landbouw bekend en vol moed om gered te worden uit de onhoudbare toestanden, waarin ze t' huis verkeerden. Stel dus, samen 1000 personen.

Ze moeten een uitrusting en werktuigen hebben, hoe eenvoudig ook; ze moeten vervoerd worden, en gedurende de jaren, dat zij ontginnings- en terreinwerkzaamheden verrichten, moet men ze van elders voeden en verzorgen, zal het niet dezelfde geschiedenis worden, die U beschrijft: „De, nu als rijk bekend „staande vlakte van Metidja b.v. heeft te voren, „twintig jaar lang den dood van een ieder geëischt, „die zich daar op den grond wilde vestigen". Eindelijk, begint men hier en daar te zaaien en te oogsten, ten slotte is de kolonie „self supporting".

Zal zulk een kolonie niet een druppel uit de zee zijn, dan zoude men, om aan de reusachtig toenemende bevolking van Java paal en perk te stellen, minstens 1000 zulke koloniën van 1000 personen moeten grondvesten, en dan is dit nog maar een bevolkingsvermindering met één der snel wassende millioene inwoners.

Maar de overblijvenden blijven zich vermenigvuldigen. Ja zelfs heeft men opgemerkt, dat koloniseeren, als zoodanig, in den regel zoowel in het moederland als in de kolonie werkt als prikkel tot een nog snellere vermenigvuldiging dan vroeger. In de kolonie is dit zelfs aanvankelijk zeer gewenscht en wij willen dan ook veronderstellen, dat het terrein zóó gekozen is, dat er plaats gevonden wordt voor uitbreiding, altijd zonder onrecht en zonder bloedvergieten. Maar ook in het moederland komt toch altijd door ieder, die vertrekt, een plaatsje open, zij het ook nog zoo bescheiden, waar weer een ander zich kan nestelen en, nog eerder dan anders, kan huwen en kinderen verwekken.

Doch ook wanneer de vruchtbaarheid der bevolking in het moederland (Java) dezelfde bleef als tegenwoordig, dan vereischt de bedoelde kolonisatie als geneesmiddel tegen de groote bevolkingsdichtheid niet slechts een uitgave in eens — daarvoor is misschien nog wel geld genoeg te vinden — maar door het herhaald aangroeien der bevolking op Java blijft het een gedurig zich herhalende reeks van uitgaven, totdat ten slotte ook in de nieuwe koloniën op hare beurt de tijd gekomen zal zijn, dat deze, evenals Java, overbevolkt blijken.

Moeten wij dan de kolonisatie afraden, omdat het een onbezonnen werk is? Zeker niet, maar wij moeten meer doen. Voor het oogenblik moeten wij Java helpen door krachtig aan te dringen op kolonisatie, maar tegelijk moeten wij, met het oog op de toekomst, de oorzaken der te groote vruchtbaarheid bestudeeren, of wij die niet eenigszins zouden kunnen temperen.

Hoe kan dit geschieden?

Laat de Vereeniging „Oost en West" een commissie in het leven roepen, hier te lande en op Java, om van dit probleem een ernstige studie te maken. De ervaring toch heeft elders reeds voldoende geleerd, dat ook de menschelijke vruchtbaarheid aan de wet van oorzaak en gevolg is onderworpen, en dat daarop ook allerlei willekeurige faktoren van invloed zijn.

De studie der volgende vragen zouden b.v. door zulk een commissie kunnen worden ter hand genomen:

1°. Zijn er op Java ook wetten en bepalingen, zeden en gewoonten, die het sluiten van een huwelijk op jeugdigen leeftijd kunstmatig bevorderen?

2°. Zijn er ook in contracten of belastingen, in regeling van arbeid of in zeden en gewoonten kunstmatige prikkels gelegen, tot het verwekken van een groot aantal kinderen in het huwelijk?

3°. Is de geboorte van buitenwettelijke kinderen niet te beperken door degelijker opvoeding van de jeugd?

4°. Zijn die maatregelen, welke door de inlanders zelve en door de doekoens aangewend worden om de kans op zwangerschap te verminderen, niet veelal ondoelmatig en schadelijk?

5°. Is niet, door meer persoonlijke welvaart, het verantwoordelijkheidsgevoel van den inlander te versterken, ten opzichte van het aantal kinderen, dat hij verwekt?

6°. Is de publieke opinie onder de inlanders niet te bewerken in dien zin, dat algemeen worde afgekeurd het verwekken van kinderen, waarvoor hoegenaamd geen vooruitzicht op een menschwaardig bestaan is gegeven?

Deze en dergelijke vragen rijzen als van zelf op, bij ieder, die over de kwestie nadenkt.

Onnoodig te zeggen, dat de geheele Vereeniging „Oost en West" door alles, wat zij doet ter bevordering van een gelijkmatige welvaart in onze koloniën, toch reeds krachtig werkzaam is om krisissen en hongersnooden te vermijden en de inlanders tot een hooger peil van beschaving op te voeren; en een hoogere beschavingstrap gaat altijd gepaard met grooter bedachtzaamheid in het sluiten van een huwelijk en in het verwekken van kinderen.

Dat zulk een kommissie als boven bedoeld, wel kans zou hebben op welslagen en belangstelling, ook op Java, blijkt wel uit sommige artikelen in het *Bondsblad*, orgaan van den Indischen Bond, waarbij reeds op dergelijke reddingsmotieven gewezen werd.

Ik meen, dat het een groote verdierste van „Oost en West" zou zijn, wanneer zij tegelijkertijd met en nevens het bevorderen van kolonisatieplannen, ook voor het eerst een krachtigen stap deed, om de oorzaken der lokale overbevolking te bestudeeren en te helpen voorkomen.

Rotterdam, April 1903. Dr. J. RUTGERS.

Boekaankondiging.

Van de uitgevers van de *Pewarta Boemi* ontvingen wij een verzoek tot rectificatie van hetgeen over dit blad voorkomt in ons no. 1 van 19 Maart j.l.

Ze luidt als volgt:

„De schrijver van het artikel over de Vereeniging „Oost en West" was *niet* de heer H. Pijttersen, „maar wel de heer B. Pijttersen, terwijl de „hoofdredacteur van ons blad nog steeds is de heer „N. W. Schuurmans."

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschr. voor het Binnenl. Bestuur, 1903, 3e afl.

C. S.: Hongersnooden in Britsch-Indië. — F K. Overduyn: Iets over den zelfmoord bij den Javaan. — C. J. Hasselman: Palladium-beschouwing van inlandsche hoofden. — Begrootingsbeschouwingen door Sociologus II. — J. Petrus: De „rectificatie" van den heer Poublon aan eene nadere beschouwing onderworpen. — Kamerdebatten over de indische begrooting van 1903 (vervolg). — Varia: Het tweede levensjaar der demonstratievelden. — Vragenbord.

De Gids, April 1903.

Margarete Nieuwenhuis — von Uexküll: Dajaksche karaktertrekken.

De Indische Gids, April 1903.

Mr. D. Fock: De regeling der financieele verhouding van Nederland en Nederlandsch Indië. — E. Moresco: De inlandsche zelfbesturen en de rechterlijke organisatie. — H. N. Kiliaan: De etymologie der beleefde taalvormen in 't Javaansch. — W. C. Nieuwenhuyzen: Adatoorlog. — Varia: De financieele verhouding van Nederland en Ned.-Indië; nota van den Minister van Koloniën. — De opstandelingen van Margueritte in Algerië. — Een koelie-ordonnantie voor Madras. — De tentoonstelling van Indische kunstnijverheid te Delhi. — Delhi, de schouwplaats van den grooten Durbar. — Maandelijksche revue van Brochures enz. — Koloniale literatuur: Coffee Extensive information and statistics. — Mr. J. A. v. d. Chijs: Het middelbaar schoolonderwijs te Batavia enz. — Wetenschap en industrie: Sumatratabak in de Vereenigde Staten. — J. E. de M. De voltooiïng van den spoorweg Kalisat-Banjoewangi, enz. — F.: Beterschap. — W. C. M.: Maandel. Bibliographie voor Oost- en West-Indië. — Financieel overzicht.

De Indische Mercuur, 7 April 1903.

Van Gorkom: Verkoop van Gouvernements Kinazaad. — De wetenschap in dienst van de suikerindustrie op Java. Voordracht door den heer H. C. Prinsen Geerligs. — Kina-verslag. — Een Amerikaansch oordeel over eenige oeconomische vraagstukken in de Britsche en Hollandsche Koloniën in Azië. II. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	10 April	24 April	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	17 „	1 Mei	11.30 's av.
Genua, Nederland,	21 „	5 „	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	14 April	28 April	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	18 „	2 Mei	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	10 „	24 April	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	13 „	27 „	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Mei	8 Juni	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	14 April	30 April	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	14 „	28 „	11,30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek
Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatsten van elke maand 7,20 's av.
Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani